

Природњачки музеј
БИБЛИОТЕКА

II

15 7256

II 64
17

1.

H. C. Gabelicht

ПУЗГАВАЦ

(TICHODROMA MURARIA L.)

од

Х. П.

БЕОГРАД

„Милош Велики“ — Штампарија Бојовића и Мићића

1903.

К.бр. 2393

 Природњачки музеј
БИБЛИОТЕКА
i.br. 17430

Захваљујући труду повереника г. Влад. Брзак-
овића подшумара са Рашке, јестаственички Музеј Срп-
ске Земље дошао је ових дана до једне врло ретке
принове у орнитолошком одељку своме. *Tichodroma mi-
raria* L., за коју је пок. Панчић још пре 36 година
рекао да ју је видео по стрменитим кршевима Гамин-
ске Реке у Подрињу, сада је уловљена у кршу Коштуру
код Рашке и биће за који дан испуњена, монтирана и
изложена у нашем Музеју. 1)

Ова мала птичица има врло дугачак, танак и ши-
ласт кљун. Језик јој дугачак, савијен и врло танак. Ма-
јушно тело покривено је врло дугачким и меким пер-
јем. Перје јој је у главноме пепељасто сиве боје, од
које се нарочито истиче карминско црвенило на кри-
лима. На подужем врату налази се мала глава. Крила
су дугачка, реп кратак али широк. Ноге су прилично
јаке, са великим оштрим и савијеним noktима, од ко-
јих се нарочито истичу они на задњим прстима. Ду-
гачка је 16 см., дужина крила износи 27 см. а репа
6 сантиметара.

Интересантан је живот ове дивне птице, коју Чули
с правом назива колибром алпских стена. Али место
сваког описа, позајмљеног из орнитолошких дела, по-

1) После пок. Панчића прибележио је таходрому из Србије
Е. Домбровски. У своме чланку Основи орнитологије сјеверозападне
Србије (Гласник земаљског Музеја у Босни и Херцеговини. Књ.
VII за 1895 год. стр. 80). Он вели: „13 марта видјесмо пар уз хри-
дова различите Сокола јужно од Крушња“. Међутим у списку уби-
јених птица (које је уступио Музеју сарајевском) не наводи је.

служићемо се овде дописом г. Брзаковића, који је он послао Музеју Српске Земље.

„У кршу званом Коштур легу се два пара тиходрома. Људи је овде врло добро познају и називају је *пузгавцем*. Налазим да је ово име врло подесно за ову птицу; јер кад је човек посматра како тражи себи храну по литицама и кршевима, увидеће да она не личи својим понашањем на жуну или детлића, него да она пузга, на име кад год се напред помакне уз крш рашири своја крила и већ се за неколико дециметра напред помакла. Кад овако пузгајући дође до врха каквог крша или дуvara, онда се стрмоглавце баца на ниже и дође скоро на исто место где је и почела да тражи храну; али увек 1—2 мет. десно или лево.

Кад нађе каквог инсекта може се ласно познати, што се неко време умири — крилица малко застану, не пружа их. Ако јој је инсекат случајно испао, онда га вешто ухвати у ваздуху. Како она непрестано тражи своју храну по кршу, ласно ју је познати, јер никад јој крила не мирују. Ретко ће је човек видети да мирно седи на камену, јер и када седи пружа своја крилица, као што то ради при пузгању уз крш.

Често сам проматрао ову птицу на Требевићу изнад Сарајева и опазио да када не пузга уз какав дувар или крш, онда се завуче у какву рупу у кршу и тада мирује.

Врло ју је лепо видети кад лети с крша на крш и ако је човек одозгор посматра личи на лептира. Лет јој је сличан пупавцу (*Урира ероps L.*). Њу је најлакше наћи у пола дана када сунце највише пече, и то увек на сунцу, никад у хладовини.

Од пушке се баш ништа не боји. Ако је ловац промаши одлеће неколико метара и наставља своје пузгање.

Рупе у којима се леже увек се тако незгодно налазе да је врло тешко до гnezда доћи и ако се дође до

гнезда, то је рупа тако узана, да се јаја руком не могу дохватити.

Интересантно је то, да кад женка или мужјак долети у гнездо, увек она птица која се налазила у гнезду излети, с тога кад једно од њих долети до гнезда, могу се видети обадвоје, при чему издају глас, који личи на глас од *Certhia*. Кад млади одрасту и изведе их мајка ван гнезда, поређају се по кршу и у свему подражавају својим родитељима, те непрестано пружају крила. Више се пута десило да малом тићу омакне нога, те закачен овако о крш, почне да лепршпа крилима а некад и падне, али се увек качи за камен, те тако човек посматрајући их више се пута обрадује, мислећи да ће које младо пасти на земљу.“

У допуну овоме још додајемо, да је домовина ове птице Средња и Јужна Европа, Северна Африка и Азија до Хималаја и Кине. Ту се она леже. У Европи се особито често налази у високим планинама у Шпанији, на Пиринејима, Алпима, Карпатима, на Татри и на Балканском Полуострву. У Швајцарској *Сосиф* ју је посматрао на 3359 м. изнад морске површине а руски орнитолог *Раде* у Кавказу на висини од 2700 м.

Тиходрома није права селица већ долази у групу такозваних скитница, т. ј. тица које не иду на далеки југ. Ако има доста хране у своме обиталишту, то ће тамо остати и преко зиме. Обично с јесени, чим наступи хладније време, силази она у ниже планине и долине, па одатле доцније у још нижа места и вароши у бреговитим крајевима. Тада обично борави по напуштеним замцима, бреговима, па чак и каменим мајданима. За шуму не мари. У насељеним местима она се пуза по највишим врховима торњева, по украсима на забатима старих готских цркава или по ивицама кровова и симсова од високих кућа. При том њу ништа не узнемирује људска ларма. На мирнијим местима она силази и ниже, квачећи се са свим близу изнад земље по пустим зидовима.

Тиходрому у разним нашим крајевима називају различно. Тако *Вук* је у Славонији чуо и прибележио име *брзел* са објашњењем, да је то „плава а по трбуху чађаста птица, највише у јесен цврчи“ (Рјечник). *Баш према оваком објашњењу*, мени се чини да ће ова реч значити пре *џузавца* (*Sitta europaea L.*) него ли *T. muraria L.* Сам научни назив није *Вук* забележио, већ је он доцнијег датума. *В. Косић* наводи из дубровачке околине два слична имена *џриљейуша* и *џриљейак*, напомињући како је та „птица данас ријетка а прије не много година виђала се је често“.¹⁾ Професор *С. Брусина*, према принципима своје двојне номенклатуре, усвојио је за њу име *брзел зидарцац*, где му прва реч значи име рода а друга име врсте.²⁾ У друго издање велике Науманове књиге о птицама Средње Европе унет је назив *зидарца*. Мени се чини да је и овај и Брусинин термин прост превод (немач. *Mauerläufer* талиј. *muraiolo*), и ако се Брусина позива на *Хирица* да је то народна реч. Руси је зову *стенолас* а Бугари *стенолоска*. Курјозума ради помњем најзад, да се у енску назива птица код разних народа, а у великом *Наумановом* делу (*Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas II Bd. стр. 312*), налази и *далматински језик* (*dalmatinisch: prilipak!*³⁾

Београд, 10 априла 1903 год.

1) „V. Kosić, Gagja za dubrovčku nomenklaturu i faunu ptica. Glasnik hrvat. naravnosl. društva. God. VII. Zagreb 1888. p. 122.“

2) S. Brusina, Motriocem ptičjega svijeta. (Glasnik hrv. nar. društva. God. V. стр. 56) и Птице Хрватско-Српске (Извешај XII Српске Краљ. Академије. Београд 189. p. 65).

3) У допису своме од 20-VI ове године г. *Ђрзакочић* помиње како је у граду Магличу видео два нара тиходроме. Један је примерак и убио, али како је исти пао у ужасан коров, није га могао наћи и послати.

